Пам'ятаймо про Україну!

SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

VOL. CIII. No. 79 | JERSEY CITY and NEW YORK, | FRIDAY, APRIL 26, 1996 | CENTS 75 ЦЕНТІВ | ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК | П'ЯТНИЦЯ, 26-го КВІТНЯ 1996 р. | Ч. 79. РІК CIII

1986 — 10 ЛІТ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ — 1996

Л. КУЧМА ВІДВІДАВ КВАРТИРУ РЕ

Київ (Р.Р.). — За повідомленням із Страсбургу, Президент України Леонід Кучма 23-го квітня виступив на пленарному засіданні Парляментарної самблеї Ради Европи. Він запевнив, що докладе всіх зусиль для прийняття нової конституції України демократичним шляхом.

На думку Президента, вибір України на користь свободи і демократії можливий під умовою доповнень між Президентом і парляментом плюс слово народу на референдумі. Л. Кучма сказав, що й інші зобов'язання перед европейською громадськістю Україна виконує і виконуватиме, але їй потрібна допомога з боку Ради Европи і світової спільноти в питаннях облаштування депортованих народів. Адже до Криму вже повернулося 250,000 кримських татар, а ще хочуть повернутися в Україну 17,000 болгар і вірмен, 20,000 греків, 15,000 німців. Україна, підкреслив Л. Кучма, не несе відповідальности за злочини щодо представників згаданих народів, але долати цю проблему їй доводиться самотужки. Для облаштування депортованих народів необхідно майже 2 блн. дол., а Україна може виділити тільки 100 млн. дол., тому поверн-нення багатьох родин затримується і врятувати ситуацію може тільки міжнародна допомога.

Л. Кучма зазначив, що Україна виступає „за послідовне підвищення ролі

(Закінчення на стор. 5)

ЧОРНОБИЛЬ СТОЇТЬ В ЦЕНТРІ УВАГИ

Київ (Р. Р.). — Тут у понеділок, 22-го квітня, близько 50 активістів „Ґрінпіс" зібралися у білому одягу біля будинку Адміністрації президента України, щоб закликати негайно закрити Чорнобильську АЕС до 10-ої річниці чорнобильської катастрофи.

Учасники акції принесли з собою символічну домовину з макетом ЧАЕС і лист з вимогою закрити станцію на знак вшанування пам'яті про мільйони потерпілих. Пікетувальники розташувалися навколо макети ЧАЕС, тримаючи хрести, які символізують загиблих в наслідок вибуху на ЧАЕС 26-го квітня 1986 року і в наступні роки.

З учасниками пікету зустрівся секретар Ради національної безпеки при Президенті України Володимир Ґорбулін. Він пообіцяв передати лист Президентові, але зазначив, що самим лише вольовим рішенням керівника держави ЧАЕС закрити неможливо. Для виведення станції з дії потрібний конкретний плян поступових заходів.

Учасники акції заховали макету ЧАЕС в домовину і влаштували символічне похоронення з дерев'яними вінками та хрестами і з назвами спорожнілих населених пунктів у Чорнобильській зоні. На цьому акція скінчилася, але проблеми атомної загрози не зникли.

Внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС, високі дози радіяційного опромінення отримали майже 110,000 мешканців уражених територій. Ще 200,000 ліквідаторів наслідків катастрофи дістали середні дози опромінення. Такі цифри наводилися на світовій нараді з питань охорони здоров'я та ядерної безпеки, що відбулася в Москві з участю керівників держав „великої сімки", Росії та України. Фахівці поінформували, що серед дітей України та Білорусі багато хворих на рак щитовидної залози. Наприкінці 1995 року з такою хворобою було зареєстровано 800 дітей віком до 15 років.

Учасники московської зустрічі вирішили спільно поборювати наслідки трагедії. Зустріч закінчилася рішенням надати Україні міжнародну допомогу — близько 3 блн. дол., які підуть на спорудження альтернативних джерел електроенергії, щоб компенсувати видатки України, спрямовані на закриття ЧАЕС. За словами президента Франції Жака Ширака, 500 млн. дол. із цієї допомоги призначається на спорудження нових, надійних енергоблоків для остаточного закриття ЧАЕС, що має статися до 2,000 року.

Не меншу проблему становить і саркофаг над четвертим енергоблоком.

В Україні з нагоди 10-річчя катастрофи на ЧАЕС щодня проходять якісь акції: Спартакіяда „Пам'яті героїв Чорнобиля", що стартувала у Славутичі; міжнародна спеціялізована виставка „Чорнобиль: екологія, людина, здоров'я" у виставовій залі фірми „Зовнішекспобізнес" у Києві, різноманітні відзначення сумної 10-ої чорнобильської річниці у Львові, Чернігові, Житомирі та інших містах.

Загинув лідер чеченців Дж. Дудаєв

Ґрозний, Чечня. — Уряд Чеченської республіки Ічкерія офіційно повідомив, що в ніч з неділі на понеділок, 22-го квітня, у висліді чергової ракетної атаки росіян загинув провідник національно-визвольної війни чеченського народу Джохар Дудаєв.

Згідно з повідомленням, президент Дж. Дудаєв приїхав у село Ґехі-Чу, щоб через космічну станцію встановити зв'язок з посередником у майбутніх чеченсько-російських переговорах. Під час цього сеансу російські війська скинули на село бомби і обстріляли ракетами.

В Чечні оголошено триденну жалобу. Уряд республіки закликав народ ще тісніше згуртуватися у боротьбі за волю і незалежність своєї батьківщини. „Сили чеченського народу невичерпні, бо залежать тільки від волі великого Аллаха, і нікому не вдасться зробити нас рабами",— підкреслюється в урядовій заяві.

Дж. Дудаєв народився 15-го травня 1944 року, а через декілька місяців його родину, як і тисячі інших чеченців, за наказом Сталіна, вивезли з рідної землі до Казахстану. До Чечні він повернувся тільки в 1957 році. Вчився у військово-повітряній академії, дослужився до чину генерала. Під час служби в Естонії Дж. Дудаєв дістав наказ Москви заблокувати естонський парлямент, який проголосив незалежність республіки, однак генерал-

(Закінчення на стор. 6)

Військовики захистили людей від повені

Київ (УНІАР). — Тисячам людей вдалося уникнути цьогорічної весняної повені завдяки рятувальним групам Міністерства Оборони, повідомив 22-го квітня заступник міністра оборони України Анатолій Михайліченко.

Під час повені рятувальні команди евакуювали 2,870 осіб, 176 одиниць сільсько-господарської техніки і перевезли 60 тонн вантажів, переважно харчів, сказав він на пресконференції.

За словами А. Михайліченка, впродовж березня-квітня рятувальні підрозділи прочистили від снігу 8,281 кілометрів доріг і звільнили від криги 133 мости і гідроспоруди. Всього ж, сказав він, військові мали під своїм „захистом" 325 мостів і гідроспоруд.

У постійній готовості, за його словами, перебували 17 гелікоптерів, 418 одиниць військової техніки, 578 груп підривників і 355 рятувальних груп.

А. Михайліченко особливо наголосив на оперативності й високій організованості дій військовиків, які рятували людей під час повені на Івано-Франківщині, де минулого тижня випала велика кількість опадів, що спричинило вихід з берегів річок і затоплення 18 населених пунктів Коломийського та Івано-Франківського районів. У зоні затоплення опинилося біля 3,000 громадян. Впродовж кількох діб військовики перевезли людей та майно потерпілих у безпечні місця.

ЗСА допомагають потерпілим

Бориспіль (Р. Р.). — У зв'язку з 10-ою річницею Чорнобильської катастрофи, Уряд ЗСА вирішив надати гуманітарну допомогу потерпілим України, Білорусі та Росії. Україна отримає допомогу на суму понад 11 млн. дол.

Про це повідомив спеціяльний радник президента і державного секретаря з питань допомоги новим державам Ричард Морнінґстар, який спільно з амбасадором ЗСА в Україні Вілліямом Міллером зустрів гуманітарний вантаж в Бориспільському летовищі.

Палестинська рада підтримала Я. Арафата

Ґаза. — Ідучи назустріч постійним вимогам Ясіра Арафата, Палестинська національна рада у середу, 24-го квітня, проголосувала, щоб із свого 32-річного статуту виключити точку, в якій говориться про знищення Ізраїля.

Після дводенних палких дискусій на цьому першому зібранні Палестинської національної ради, колишнього парляменту Палестини в екзилі, за виключення згаданої точки проголосувало 504 делегати, проти було 54, стрималося 14, а 97 із усіх 669 членів ради не були присутні. Не брали участи у цьому першому зібранні члени радикальних войовничих угрупувань. За зненням понад дві треті членів ради, що її потрібно було для зміни статуту.

Це рішення Палестинської національної ради в час дуже напруженої ситуації вказує на те, що Я. Арафат і молодше покоління палестинців хочуть замирення з Ізраїлем.

ЗСА та Ізраїль з радістю привітали це рішення, а прем'єр-міністер Ізраїля Шімон Перез у радіопередачі заявив, що „це мабуть найважливіша ідеологічнеа зміна за останніх 100 років". А секретар Державного департаменту Воррен Крістофер, який тепер перебуває на Близькому Сході в справі замирення між Ізраїлем і Ливаном, підкреслив, що „це є вагомим історичним кроком на шляху до замирення між народами Ізраїля та Палестини".

У Росії знову майорітиме червоний прапор

Москва. — Не маючи більше відповідних лозунгів для своєї передвиборчої кампанії, президент Росії Боріс Єльцин вирішив зробити щось зовсім іншого, щоб здобути голоси ультранаціоналістів і тих, які тужать за величчю колишнього СССР.

Минулого тижня Б. Єльцин підписав указ про повернення червоного прапору з вигаптованою золотою зіркою, замість колишнього комуністичного серпа і молота як національної емблеми.

Відтепер червоний совєтськоподібний прапор майорітиме побіч російського державного трикольорового прапору на всіх патріотичних церемоніях — як символ глибокої прихованості російської післякомуністичної ідентичности.

Японія виділить 25 млн. дол. на підвищення безпеки українських АЕС

Київ. — Безпека на 15-ох ядерних реакторах України має шанси підвищитися, оскільки Японія запропонувала Україні на цю ціль 25 млн. дол., згідно з повідомленням агентства Ройтерс.

Заступник міністра закордонних справ України Костянтин Грищенко сказав, що прем'єр-міністер Японії Р. Гашімото пообіцяв цю суму Президентові Леонідові Кучмі минулого тижня на зустрічі „великої сімки" в Москві.

Україна погодилася закрити Чорнобильську АЕС до 2000 року при умові, що сім держав виділять на це 3 блн. дол. у формі кредиту і допомоги.

Згідно з Ройтерс, українські спеціялісти твердять, що реактори, які все ще діють в Чорнобилі, безпечні, оскільки їх вдосконалили після катастрофи.

Західні спеціялісти визнають, що ці реактори ще можуть працювати, але безпека на них ніколи не досягне міжнародних стандартів.

Партія Зелених України, згідно з Ройтерс, заявила, що Росія повинна надавати Україні допомогу у ліквідації наслідків катастрофи. Лідер ПЗУ Віталій Кононов сказав, що Росія повинна простити борг України за енергоносії.

Він також сказав, що позитивна відповідь з боку Росії допоможе прискорити вирішення чорнобильських проблем. На його думку, Росія як спадкоємниця СССР повинна відповісти за свою частку в цій трагедії.

Згідно з Ройтерс, заступник прем'єр-міністра України Василь Дурдинець минулого тижня сказав, що Росія не допомагала в ліквідації наслідків Чорнобиля від часу здобуття Україною незалежности 1991 року.

Храми дзвонитимуть опівдні

Київ (Р. Р.). — У зв'язку з 10-ою річницею чорнобильської трагедії ЮНЕСКО закликає всі храми країн Европи приєднатися до світової акції пам'яті жертв Чорнобиля.

На заклик відгукнулося понад 500 міст із 40 країн. Вони повідомили, що рівно о 12-ій годині за місцевим часом 26-го квітня у всіх церквах задзвонять дзвони, а у Франції, в соборі Паризької Богоматері відбудеться концерт духовної музики.

УПЦ КП ВІДЗНАЧАТИМЕ 10-ТУ РІЧНИЦЮ ЧОРНОБИЛЯ

Київ. — Патріярх УПЦ КП Філарет повідомив на пресовій конференції, що 25-го квітня на Софійському майдані відбудеться Панахида по жертвах катастрофи в Чорнобилі, а 26-го квітня Молебні відбудуться у всіх храмах Києва і України.

В Україні

ДЕПУТАТИ ВІДДАЛИ СВІЙ ЗАРОБІТОК ХВОРИМ ДІТЯМ

КИЇВ. — Депутати Верховної Ради України одноголосно ухвалили 23-го квітня перерахувати свій одноденний депутатський заробіток на обладнання дитячої лікарні у Боярці Київської области, де лікуватимуться діти, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, повідомила УНІАР. Цей жест був зроблений у зв'язку з 10-ми роковинами катастрофи.

ЖУРНАЛІСТИ І ПОЛІТИКИ ПРАЦЮЮТЬ НА МАЙБУТНЄ

СЛАВУТИЧ. — З ініціятиви Чорнобильської АЕС і посадника міста Славутич, а також з участю Укртелекомпанії, Союзу Піонерських Організацій і Одеської обласної державної адміністрації розпочався п'ятиденний міжнародний форум молодих журналістів і політиків „5+5: Молодь України — XXI вік". Це означає, що 5 років проіснувала незалежна Україна, а ще через п'ять років настане нове століття, в якому сьогоднішній молоді доведеться жити і працювати.

СПІЙМАВСЯ НА ГАРЯЧОМУ

ОДЕСА. — Комік з групи „Маскішов" Борис Барський з дружиною, повернувшись додому о 5-ій год. по полудні, застали там злодія, який випорожняв шухляди. Господарі затримали 20-річного „гостя" і викликали міліцію. В кишені злодія виявлено 50 шекелів та інші східньоазійські гроші.

НОВА ХВИЛЯ ВТІКАЧІВ ПРИБУЛА В УКРАЇНУ

КИЇВ. — Представництво управління верховного комишенера ООН в Україні зареєструвало майже 7,000 втікачів з Афганістану, Анголі, Етіопії, Ірану, Іраку та Срі-Лянки. З них близько 70 осіб отримали статус втікачів. Голова представництва верховного комишенера ООН в Києві Йожеф Дьорке зазначив, що прибулі в Україну чужинці не лише не мають праці, але й є переслідувані міліцією, що в більшості випадків не є виправденим. Тому він звернувся до міністра України в справах національностей і міграції з проханням відкрити під Києвом перехідні пункти для втікачів, а представництво допоможе підшукати для цього гроші.

ОБРАНО ЩЕ ДВОХ ДЕПУТАТІВ

КИЇВ. — Відбулися вибори до Верховної Ради України ще в двох округах — У Черкасах і Севастополі. Черкащани обрали суддю Соснівського районного суду Черкас Володимира Півторака, а в Севастополі депутатом обрано комуніста Анатолія Юрковського, викладача Індустріяльного педагогічного коледжу.

СПОВЗАЄ ҐРУНТ У РЖИЩЕВІ

РЖИЩІВ, Київська область. — У місті Ржищів на Київщині в чотирьох місцях провалився ґрунт. Один з провалів у глибину сягнув 15 метрів, ширину — 25 метрів і довжину 70 метрів. Цей провал стався всього за 50 метрів від пансіонату. Фахівці вважають, що це різновид повільностворюваного сповзання ґрунту.

В. ЧОРНОВІЛ ПОДАРУВАВ НАГОРОДУ СИРОТАМ

ТЕРНОПІЛЬ. — Народний депутат України, голова партії Народний Рух України Вячеслав Чорновіл, отримавши державну нагороду ім. Тараса Шевченка, понад 150 млн. карбованців передав у Тернопільський спеціялізований сирітський будинок. За ці гроші для сиротинця закуплено лазерну установку, десять дитячих велосипедів, педальних авт, різні забавки, а також овочі і делікатеси.

В АМЕРИЦІ

У ВІВТОРОК, 23-ГО КВІТНЯ, Сенат одноголосно схвалив законопроєкт, який забезпечить за працівниками пересувне медичне забезпечення при зміні праці. Законопроєкт спонзорований сенаторами республіканкою з Канзас Ненсі Ландон-Кассебавм і демократом з Массачусетс Едвардом Кеннеді, мусить бути ще узгіднений з Палатою Репрезентантів, яка вже минулого місяця схвалила іншу версію. Одначе тому, що ця справа у цьому виборчому році є дуже делікатною у своєму політичному значенні, то відчувається бажання одних і других бути її приклонниками. Крім згаданого пересувного забезпечення законопроєкт гостро обмежить можливості забезпеченевих компаній відмовляти медичне забезпечення працівникам з існуючими медичними проблемами.

ПРОСУВАЮЧИ СПРАВУ збалянсовання державного бюджету на видне місце цьогорічних президентських виборів, сенатор Роберт Дол, імовірний республіканський кандидат, без особливого сподівання на позитивну реакцію, запропонував президентові Биллові Клінтонові, щоб це спірне питання вони вирішували сам на сам. Яке ж було його здивування, коли Білий Дім без надуми негайно прийняв цю його пропозицію. Якщо б така конференція між ними двома відбулася, то це змінило б цілу політичну структуру міжпартійних переговорів. Одначе аналітики уважають, що це не є правдоподібним, але є одним із політичних потягнень, яких можна сподіватися від обидвох кандидатів.

У СВІТІ

У ВІВТОРОК, 23-го квітня, ізраїльське військове летунство знову скидало бомби над південноливанськими селами. Вибухами знищено водосховище, з якого брали питну воду 20 ливанських населених пунктів. У відповідь бойовики Гезболли випустили в напрямі північного Ізраїля 24 ракети, зруйнувавши декілька будинків. За 12 днів майже безперервних ізраїльських летунських атак і артилерійських обстрілів загинуло понад 150 мусулман-шиїтів, переважна більшість з них були ливанськими громадянами. Незважаючи на миротворчі зусилля світової спільноти, ні Сирія, яка представляє ливанські інтереси, ні Ізраїль не вважають, що в найближчі дні вдасться підписати угоду про припинення вогню.

У ПАРИЖІ ПІДПИСАНО новий французько-американський договір про видавання злочинців. Дотепер був чинний старий, підписаний ще в 1909 році. Згідно з теперішньою угодою, видаванню підлягають злочинці, яким загрожує найменша кара — до одного року тюремного ув'язнення. Міністер юстиції Франції Жак Тубон сказав, що договір сприятиме боротьбі з тероризмом, контрабандою наркотиків і фальшивомонетниками. У церемонії підписання брала участь секретар департаменту юстиції ЗСА Джанет Ріно. Подібні договори існують між усіма країнами — членами ЕС. Спостерігачі підкреслюють, що американська сторона не змогла наполягти на включення в текст угоди важливої точки. Франція зберегла за собою право не видавати в руки американського правосуддя своїх громадян.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, NJ 07302.

Svoboda: (201) 434-0237; Fax: (201) 451-5486. UNA: (201) 451-2200

Soyuzivka UNA Estate: 216 Foordmore Rd., Kerhonkson, NY 12446
(914) 626-5641, Fax (914) 626-0180, e-mail: unaestat@travel.ios.com

Передплата на рік $100.00, на півроку-$60.00. Для членів УНСоюзу $75.00 річно, на півроку-$40. За кожну зміну адреси-$1.00. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Головний редактор: Зенон Снилик

Second Class Postage paid at Jersey City, NJ

Чорнобильська гіркота

Швидко пролетіли десять років з того жахливого дня — 26-го квітня 1986 року, коли на атомній електростанції в Чорнобилі сталася катастрофа світового маштабу.

Україна тоді ще була колонією Росії, тому в різних кінцях плянети місто Чорнобиль шукали на картах тодішнього Совєтського Союзу. Багато хто у світі тоді вперше почув про Україну, та території якої вибухнув ядерний реактор. І слово „Чорнобиль" звучало на всіх мовах лише як назва міста, яка нічого особливого не казала.

Та для українців це слово звучить повною гамою всіх його значень: різновид гіркої полин-трави, що лікує людське тіло від різних хворіб; трава-забудка; чорне билля. А тепер іще нові значення додалися — „чорна" трагічна бувальщина, чорний біль, про які нащадки розповідатимуть з покоління в покоління, як розповідають про леґендарну Атлантиду. Та це буде колись, сьогодні, у десяту річницю трагедії, невгамовно щемлять серця за рідною домівкою у тисяч людей, виселених з уражених радіяцією територій, із 30-кілометрової навколочорнобильської території, яку тепер надовго перейменовано на „зону відчуження".

Проте в той лагідний соняшний день у Чорнобилі ніхто не бачив ніяких чорних хмар, адже смертельна радіяційна хмара — невидима і прозора, як весняне небо. Вона підступно і невидимо спустилася на будинки, міста, села, ріки, ліси і поля. Зникли птахи, пожовкли рослини, почорніли дерева, а імперська влада приховувала від людей, що вони вдихають смертельну отруту.

Ще й досі ніхто точно не знає, скільки було катастроф у Чорнобилі та у якій послідовності розвивалися там події 26-го квітня 1986 року. Люди так і не знали б, чому непритомніють на вулицях не лише Чорнобиля та Прип'яті (тепер Славутич), але й Києва, коли б високий рівень радіяції не зафіксували в інших державах і не з'ясували, звідки прийшла ця біда.

Совєтським лікарям було наказано померлим від опромінення вписувати інші діягнози. Всі обчислення подавано неправдиво, обсяги катастрофи дуже применшувалися. Водночас результати досліджень чужоземних фахівців дуже різнилися від фальшивих совєтських. І це при тому, що чужинців після катастрофи довго не допускали в Чорнобильську зону.

Сьогодні зона відчуження в межах України займає 2,712 квадратних кілометрів. Периметр зони — 196 кілометрів і по ньому прокладено загорожу з колючого дроту. Щоправда, лише з боку Київської области, з боку Білорусі — 34 кілометри зовсім без огорожі.

За десять років у зоні відчуження побували сотні науковців і журналістів, які вивчали вплив радіяції на рослинний і тваринний світ. А журналіст Микола Хрієнко постійно живе і працює в Чорнобильській зоні. Він на власні очі спостерігає, як поволі гоїться чорнобильська рана, як оживають почорнілі ліси, повертаються птахи, звірі. Природа поволі лікує землю від радіяції, а люди продовжують працювати на ЧАЕС, даючи Україні електроенерґію.

Світова громадськість вимагає якнайшвидшого закриття станції, забуваючи, що сьогодні на земній кулі їх діє понад 430. Про американські, французькі чи інших країн атомні електростанції говорять мало, бо вони вважаються надійнішими. Україна ж ядерне паливо для АЕС отримує від Росії, що ставить її у повну залежність від сусідньої держави. Отож Чорнобильська АЕС не єдина в Україні, що може опинитися у скрутній ситуації, а чорнобильська гіркота може вразити не лише українські землі. Тому світова громадськість повинна сприймати це відповідно і допомогти Україні врятувати себе і світ.

ЧОРНЕ БИЛЛЯ
(Легенда чорнобильского краю)

Поблизу одного села був великий ліс. У цьому лісі якось „на Здвиги" (на Здвиження) пішла дівчинка по гриби. Та ось вона помітила, що в один бік рухається сила-силенна гадюк, що позвивалися між собою. Повертаючись додому, дівчинка раптом упала до глибокої, темної ями. Невдовзі вона побачила в ямі камінь, який світився, і страхітливе скупчення всіляких змій. Між ними була змія-цариця — більша за інших і з золотими ріжками; їй корилася решта змій. Змії ці нічого не їли. Коли ж їх починав морити голод, вони відповзали одна за одною до каменя, який світився, і лизали його, спочатку цариця, а тоді й решта.

Схотілося їсти дівчинці — вона також лизнула камінь і голод відразу ж пройшов.

Так дівчинка просиділа в ямі аж до весни, коли настав час зміям розповзатися. Змії, за наказом цариці, переплелися у вигляді драбини, якою й вийшли на світ — спочатку дівчинка, а за нею цариця. Коли дівчинка виходила нагору, то цариця мовила до неї: „Ну, тепер ти розумітимеш мову всіх трав, кожна з них промовлятиме одна до одної, які хвороби вони виліковують, і взагалі, яку користь може кожна з них приносити людині. Тільки не кажи чорнобиль, а коли скажеш це слово, то все забудеш".

Дівчинка дуже зраділа, коли нарешті видобулася з ями. Повертаючись додому, вона чула всю розмову дерев і трав. Раптом дівчинка чує, що хтось біжить за нею і питає, яка трава на межах росте з чорним биллям? Дівчинка не довго думаючи, каже: „Чорнобиль!" Тільки но вона вимовила це слово, відразу ж забула все, що чула від трав і дерев, а чорнобиль через це зветься ще забудкою...

З книги „Український народ" Георгія Булашова (народився 1860 р., рік смерти невідомий).

М. Мельник

ЯКОЮ БУДЕ КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ?

Тепер уже Україна напевно буде мати свою конституцію. Нарешті! Та разом з „нарешті" незвичайно цікаво знати, як вона в остаточній версії буде виглядати та в який спосіб буде ухвалена.

Історія конституційного процесу в Україні є досить довга. Уже три місяці після проголошення суверенности, тобто в жовтні 1990 року, Верховна Рада створила Конституційну комісію під головуванням голови Верховної Ради Л. Кравчука. В травні 1991 року опубліковано „Концепцію нової Конституції", а в червні того ж року Верховна Рада схвалила „концепцію" нової конституції.

1-го липня 1992 року Верховна Рада ухвалила постанову про всенародне обговорення проєкту конституції тоді ще УССР. Остаточно 26-го жовтня 1993 року Конституційна комісія, співголовами якої були Президент Кравчук та голова Верховної Ради Плющ, опублікувала проєкт конституції, та з того нічого не вийшло, бо Кравчук і Плющ ту справу просто занедбали і Верховна Рада проєкту формально не обговорювала. Щойно 10-го листопада 1994 року Верховна Рада прийняла постанову про створення Конституційної комісії. Співголовами комісії стали Президент Л. Кучма і голова Верховної Ради О. Мороз. До її складу входять 15 народних депутатів, призначених Президентом, і 15 депутатів, запропонованих Морозом. Є ще там представники судів, прокуратури та один представник Криму. І процедура встановлення Комісії і її склад начебто давали запоруку, що коли Комісія ухвалить проєкт конституції, тоді той проєкт буде прийнятий Верховною Радою без надто великих клопотів і змін. Та на те воно цілком не виглядає.

Основна причина в тому, що більшість членів Комісії підтримувала конституційні принципи, запропоновані Кучмою. Тим часом велика кількість переважно лівих членів Верховної Ради з тими принципами цілком не погоджується.

Комісія прийняла більшістю голосів проєкт Конституції 11-го березня ц. р. Офіційно вирішено передати проєкт цей на розгляд Верховної Ради. Хтось подумав би, що передача проєкту — це цілком проста і формальна річ. Та тим воно цілком не скінчилося. В дійсності форма передачі проєкту викликала завзяту боротьбу, тому що, начебто, Конституційна комісія не має права на так звану „законодавчу ініціятиву". На основі того роду арґументів проєкт конституції, запропонований комуністами, повинен би бути трактованим в такий спосіб, як проєкт Конституційної комісії.

Прихильники ухваленого проєкту вважають Конституційну комісію, створену Верховною Радою і Президентом, офіційною комісією. З огляду на те проєкт, ухвалений тією Комісією, треба б вважати проєктом, еквівалентним законодавчим проєктом, підготованим комісіями Верховної Ради. Це значить, що проєкт мав би відразу піти на розгляд пленарної сесії (а не комісій) Верховної Ради. Ідеально, Верховна Рада прийняла б проєкт після першого читання, а тоді комісії Верховної Ради внесли б відносно малі поправки і проєкт пішов би на голосування. Коли б він дістав підтримку двох третіх голосів, Україна мала б свою нову конституцію. Коли б проєкт здобув тільки звичайну більшість, тоді Президент проголосив би референдум, на якому найбільш правдоподібно проєкт здобув би більшість голосів. Та коли б Верховна Рада проєкт відкинула або змінила його до тої міри, що він в основний спосіб різнився б від проєкту, ухваленого Конституційною комісією, тоді почалася б правдива сварка.

Кучма напевно вирішив би віддати проєкт на голосування всеукраїнського референдуму на основі арґументу, що Конституційна комісія була офіційним державним комітетом, створеним і Президентом, і Верховною Радою, і тому Верховна Рада не має права відкинути основних пунктів проєкту. Очевидно, голова Верховної Ради Мороз та його прихильники стояли б на становищі, що Конституційна комісія — це звичайний дорадчий комітет, ухвали якого ніякої зобов'язуючої сили для Верховної Ради не мають і тому постанова Президента про референдум у тій справі була б нелеґальною. Кучма тим, мабуть, дуже журитися не буде, бо того роду конституційні проблеми не є чітко окреслені ані полатаною конституцією з 1978 року, ані минулорічним Конституційним Договором. Крім того Конституційний Договір був прийнятий не конституційною, а звичайною більшістю голосів. Не є теж цілком певним, чи конституція, накинена Україні імперським урядом 1978 року, є нині законною. Я собі не пригадую, щоб одна, друга чи третя Верховна Рада України конституцію ту формально, так би мовити, леґалізувала.

Остаточно Мороз пішов на відносно малий поступок і „дозволив" на представлення проєкту на засіданні Верховної Ради. Тоді, 19-го березня, співголови Конституційної комісії Мороз і Кучма виголосили на засіданні Верховної Ради свої промови.

22-го березня О. Мороз від імени Президії Верховної Ради доручив секретаріятові Верховної Ради „надіслати проєкт Конституції... суб'єктам права законодавчої ініціятиви", яким, на практиці, є відповідні комісії Верховної Ради. Комісії ті мали б підготовити проєкт до першого читання на пленумі Верховної Ради. Децизія та не була до вподоби некомуністичним фракціям і групам, бо, на їхню думку, роботу ту вже зробила Конституційна комісія, але вони не знайшли досить голосів, щоб її уневажнити.

Відносно дальшої процедури, праві групи і фракції вийшли з пропозицією, щоб створити спеціяльну підготовчу комісію, в склад якої входили б по двоє депутатів від кожної фракції. Комісія та доопрацювала б проєкт, передала б його Президентові на затвердження, і тоді проєкт став би „основою" для його розгляду Верховною Радою. Відповідь на те комуністів: якщо Верховна Рада прийме проєкт як „основу" для дебатів, тоді, у випадку відкинення проєкту Верховною Радою, Президент, щоб зміцнити свою позицію в публічній опінії на випадок референдуму, зможе покликатися на те, що Верховна Рада все ж таки прийняла проєкт за „основу".

В той же час боротьба між двома (а то й більше) сторонами не вгаває. Мороз зорганізував собі засідання науковців-правників, членів Консультативної Ради з питань державного будівництва і правої політики при Верховній Раді України. Загальний напрямок тієї групи ілюструє критика В. Погорілка, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Академії Правничих Наук. На думку Погорілка, в конституції не треба б затверджувати державну символіку у формі тризуба, синьо-жовтого прапора і гимну „Ще не вмерла Україна".

Зібрання те — це звичайний пропаґандивний трюк. Кожна фракція Верховної Ради могла б без труду підібрати собі своїх науковців, які з тієї чи іншої точки зору критикували б чи хвалили проєкт. Конституційних принципів є величезна кількість. Крім цього об'єктивно „добра" конституція не існує і існувати не може. Є тільки політична воля, скажімо, Де Ґоля чи Єльцина, або її брак, ілюстрований колишніми конституціями Франції чи Італії.

Варто теж пригадати, що Конституційна Конвенція Америки з 1787 року вела свої наради у строгому секреті, боячись, що одверта дискусія викликала б тільки сварки і знищила б можливість створення доброї (в розумінні її авторів) конституції. Здається, немає сумніву, що про таку можливість думав О. Мороз, коли скликав засідання своїх правників. Коли б він дійсно журився якістю Конституції, тоді він скликав би таке засідання не після, а перед ухвалою Конституційної комісії, співголовою якої він є. Крім того розтягання дискусії над проєктом у безконечність напевно нічим добрим не скінчиться. Воно тільки захитає авторитет Кучми, а разом з тим і народну підтримку для проєкту.

Чи Л. Кучма дозволить на такі маневри О. Мороза і П. Симоненка? Мабуть, ні. У своїй звітній доповіді перед Верховною Радою 2-го квітня Кучма заторкнув теж і проблему ухвалення Конституції. Він, між іншими, зазначив, „що в українському політичному середовищі приховано намагаються формувати процес щодо збереження 'хаосу влади'. При чому з таким прицілом, щоб він переважав необхідність проведення власне конституційної реформи". На його думку, ліві хочуть мати конституцію, завдяки якій вони могли б просперувати. Коли ж їм це не вдасться, тоді вони будуть старатися не допустити до прийняття теперішнього проєкту. Кучма теж виразно зазначив, що конституція має бути ухваленою „в строк не пізніше одного року з дня підписання цього (Конституційного) Договору", себто до 7-го червня ц. р. Він теж запевнив слухачів, що політичного хаосу не допустить.

А в основному проєкт Конституції передбачає досить сильну президентську владу. Треба надіятися, що Кучма в тій ділянці не поступиться. З історії знаємо, що коли на чолі держави чи якоїсь іншої організації стане не провідник, а комітет, тоді організація та успіхи мати не буде. Але так чи інакше, завдяки Кучмі Україна незабаром конституцію матиме.

Іван Винник,
член Збіркового комітету УМ

Справа Українського Музею

На сторінках української преси надруковано ряд статтей на тему Українського Музею в Ню Йорку і його значення для української культури з особливим наголосом на конечність придбати для нього відповідне приміщення.

В першій мірі хочемо пригадати, що українська спільнота на новому місці поселення в Америці й інших країнах поза межами рідного краю дуже уважно і з великим зрозумінням поставилась до своїх духових потреб. Згадаймо тільки про десятки церков, що їх збудовано за останні 50 років в Америці, Канаді, Південній Америці, Европі коштом десятьох мільйонів долярів, народні доми, школи, оселі, доми молоді, спортові клюби, наукові, суспільно-громадські і фінансові установи. Мільйони зібрано на Гарвард, енциклопедію, Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, Українську Вільну Академію Наук й інші установи.

На жаль, з деяким запізненням звернено увагу на розбудову музею, що є необхідним складником культурного життя кожної спільноти, хоч і на цьому полі маємо деякі успіхи, бо маємо музеї в Бавнд Бруку, Стемфорді, Чикаґо, Торонто, в Едмонтоні і в Ню Йорку. Згадуємо про Ню Йорк, бо цей музей відрізняється своїм широким задумом та професійним підходом до всіх проблем, що є зв'язані з його теперішньою діяльністю. Вирізняємо його ще й тому, що він придбав собі признання не тільки серед широких кіл українського громадянства, але й серед американських установ. Мусить бути щось вийняткове і особливе в цій нашій установі, коли глибоко закорінені, заможні і досвідчені американські діячі музейництва відбувають свої конференції у скромних приміщеннях Українського Музею, запрошують до себе з доповідями його діячів, допомагають фінансово, пишуть про нього на сторінках впливової преси, приймають зорганізовані ним виставки до своїх пишних музейних палат.

Важливість УМ також в тому, що він має осідок в Ню Йорку, у столиці американської і світової культури, в центрі українського життя, в осідку Об'єднаних Націй, у місті, що його кожного року відвідує понад сім мільйонів туристів з усіх країн світу.

Усі ці успіхи і досягнення стають вагомішими, коли згадати, що Український Музей розгортає діяльність не у своєму власному будинку, а в домі Союзу Українок Америки у кількох кімнатах, які ані своїм розміром, ані розміщенням аж ніяк не відповідають потребам і вимогам Музею. Болюче згадувати, що абсолютна більшість з великим трудом придбаних культурних цінностей з різних ділянок народної й індивідуальної творчости ще ні разу не були показані. Цілі галузі української культури залишаються невідомими ширшим колам громадянства лише тому, що нема відповідних приміщень для давно передбачених, але ніколи не здійснених, виставок.

Управа Українського Музею, спостерігаючи як марнуються великі і вигідні шанси поширення знань про українську культуру на американському континенті, рішилась перейти від слів до діл. По довгих трудах Управа УМ закупила нове приміщення — площу за суму 1.25 млн. дол., на якій буде збудований новий модерний музей, що буде відповідати усім вимогам нашого часу та завданням музею. Архітекти приготовляють пляни. Новий музей будується на долині Ню Йорку, в так званій американцями „малій Україні", при шостій вулиці між другою і третьою авеню, напроти академії і школи св. Юра і новозбудованої церкви св. Юра. В цій околиці приміщуються: відновлений Український Народний Дім, Кредитова Кооператива „Самопоміч" і Українська Православна Федеральна Кооператива, Союз Українок Америки, Головна управа „Самопомочі", Український Конґресовий Комітет Америки, Пласт, Спілка Української Молоді Америки, Організація Оборони Чотирьох Свобід України, Українська Американська Координаційна Рада, центральні і місцеві організації, відділи Українського Народного Союзу, Союзу Українців Католиків „Провидіння", Українського Братського Союзу, Української Народної Помочі, установи, підприємства та понад 100 власників домів.

Щоби якнайскорше плян будови музею провести в життя, потрібно зібрати до вже зібраної суми 2 млн. дол., ще 1.5 млн. дол. Комітет збірки фондів при Українському Музеї покликав до життя Комітет Тисячників, завданням якого буде впродовж двох років знайти на терені Америки 1,500 приятелів музею, які пожертвують по 1,000 дол.

(Закінчення на стор. 6)

Д-р М. Антонович

УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

„Життєвий досвід українців в Канаді: Рефлексії". Редакційна колеґія: Олег В. Ґерус, Іраїда Ґерус-Тарнавецька і Степан Ярмусь. УВАН, Вінніпеґ, 1994 р. 379 стор.

I

Збірник УВАН у Канаді трохи запізнився, оскільки він присвячений сторіччю прибуття українців у Канаду (1891 року) та їхній діяльності, однак як збірник різних праць про наше життя-буття в Канаді він завжди буде актуальний. Його можна сміло назвати важливим вкладом у цю ділянку. Праці різного рівня, різної ширини, то однак одну доповнюють, то виправляють, то непрямо дискутують. У цьому і є головна вартість збірника англо- і україномовних статтей.

Крім того приємно підкреслити, що за дуже малими винятками автори не бояться висловлювати свої відверті думки, критикувати те, що, на їхню думку, було неправильним, незважаючи на свою причетність до тієї або іншої групи. Видно, правда переважає симпатії учених, а це дуже гарне свідоцтво про високий рівень статтей. Один маленький приклад: Б. Казимира написав статтю про Єпископа Никиту Будку, як творця „Правил Українсько-Католицької Церкви в Канаді", а до того додав спомини про свої особисті зустрічі з Єпископом.

Як відомо, постать Єпископа Будки дуже спірна. Йому закидали, що він улаштовував Молебні за цісаря Франца Йосифа під час Першої світової війни, що він вимагав, щоб увесь маєток церкви, включаючи новозбудовані храми, записували на його ім'я та робив ряд інших заходів, які викликали опозицію вірних у Канаді та нападки противників. Б. Казимира хоче реставрувати добру славу першого греко-католицького єпископа в Канаді. До певної міри це йому щастить, але ж дві тенденції (критики і регабілітації) себе не виключають, а скоріше доповнюють. Лист Єпископа Будки до архиєпископа Ніла МекНіла з 17 травня 1930 р. (стор. 197), де Єпископ Будка згадує, що він „прогнаний, забутий і ограблений із усього громадського і приватного надбання" вимагав би докладнішого коментаря, ніж його подав Б. Казимира. Тоді і ціла його стаття була б більш урівноважена.

Після короткої передмови в збірнику поміщено статтю О. Роїка „Чи були українці в Канаді перед 1891 роком". Автор багато десятиліть присвятив цьому питанню. О. Ґерус влучно називає „обширні, однак контроверсійні дослідження" (стор. 10) О. Роїка, бо ж їхній автор десятиліттями пише на теми „передісторії" українського поселення в Канаді. За той час можна було відділити безпідставні здогади від правдоподібних припущень, а Роїк далі в один горщик скидає все, а цим перекреслює велику частину своєї праці.

М. Марунчак пише про „Читальні й просвітні організації в піонерській добі та їхнє націотворче значення" (стор. 93-114). Автор відомий як історик українців у Канаді, а його великий досвід у цій галузі виявляється і тут. Він цитує дані Митроп. Шептицького, з яких виходить, що лише незначна меншість українських переселенців у Канаду подавала себе українцями. Крім того зі статті Марунчака виходить, що на початку це були переважно радикали або соціялісти. І ця меншість своєю невтомною працею перетворила тутешняцький несвідомий елемент в українців, свідомих свого я. Мимоволі пригадуються деякі оповідання В. Стефаника. Центром осідку був, як зазначає автор, Вінніпеґ, але „Просвіти" та читальні існували від Британської Колюмбії аж до Нової Шотляндії. Великою допомогою стало те, що в працю „Просвіт" включилися молоді вчителі, яким українство в Канаді дотепер завдячує свої позиції. Михайло Марунчак подає також короткий огляд „Просвіт" і читалень в Канаді.

Складніше завдання стояло перед О. Ґерусом, який займається „Консолідацією української суспільности в Канаді" (стор. 115-152). Тут не було якогось одного ясно визначеного шляху, а діяли різні течії. У другій половині 1920-их років українці в Канаді почали шукати організаційних рамок для світських організацій, у яких можна було б організувати все українство в Канаді для здійснення суспільно-громадських та політичних завдань. О. Ґерус обмежується з'ясуванням лише головніших і основний наголос ставить на СУС і УНО, згадуючи побіжно соціял-комуністичні та католицькі організації, зовсім не згадуючи гетьманські кола, які в Канаді перед війною відігравали значну ролю.

(Закінчення буде)

1986 — ЧОРНОБИЛЬ — 1996

Діти Чорнобиля — хворі на левкемію. Яке їхнє майбутнє?

ІСТОРИКИ УКРАЇНИ ПРО ЧОРНОБИЛЬСЬКУ ТРАГЕДІЮ

1996 рік для України — рік 10-их роковин страшної трагедії — катастрофи на четвертому енергоблоці Чорнобильської Атомної Електростанції. Ми всі вже відчули її страшні наслідки для здоров'я людей, для екології, для економічного становлення незалежної держави: зростання захворювань і смертности певних категорій населення, величезні кошти, що витрачаються на підтримку постраждалих, колосальні проблеми навколо самої ЧАЕС, що розташована практично біля Києва (бо 100 км — то не відстань для забруднених вітрів). Тому тепер надзвичайно важливо чесно розібратися з тим, що ж сталося? Як воно все було?

З початку 1996 року в Україні відбувається багато різних заходів, пов'язаних з цими сумними роковинами. Фахівці багатьох галузей звітують про результати своїх досліджень і узагальнень різних аспектів чорнобильської проблеми. Зробили свій внесок у цю справу і історики.

У відділі сучасної історії України Інституту історії України Національної Академії Наук чотири роки тому було запляновано підготову збірника документів і матеріялів „Чорнобильська трагедія", який тепер знаходиться у Видавництві „Наукова дума" (м. Київ). На 1300 сторінках віддрукованого на машинці рукопису, вміщено 508 унікальних за змістом документів, виявлених і визбираних у абсолютно неприступних до останнього часу місцях — закритих архівах найвищих державних установ України та зарубіжжя. Вдалося одержати документи від Чорнобильської комісії Верховної Ради України (попереднього скликання), у Кабінеті Міністрів, Президії НАН, у Міністерстві Сільського Господарства і Продовольства, Міністерстві Соціяльного Захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи, установах зони відчуження (це — Виробниче об'єднання „Чорнобильська атомна станція", Науково-технічний центр „Укриття", „Науково-виробниче об'єднання „Прип'ять"), в раді громадських об'єднань та організацій. Налагоджена плідна творча співпраця з Центральним державним архівом громадських об'єднань України (колишнім партійним архівом при ЦК Компартії України). Вивчалися архіви саме цих установ через те, що на них свого часу ліг основний тягар ліквідації наслідків катастрофи. Саме в ході їх діяльности чітко простежується підпорядкованість „московським" керівним органам і величезна злочинність такого стану справ.

В цілому в ході пошуків, виявлено величезний масив документальних свідчень з чорнобильської проблеми. При цьому є абсолютне усвідомлення наявності величезного документального масиву обласного і місцевого рівнів, що поки залишилися поза дослідженням, що диктує необхідність дальшої роботи на цьому напрямку.

З мозаїки запозичених з різних джерел документальних свідчень склалася, без перебільшень, грандіозна картина того, що відбувалося з усіма свідомими, чи несвідомими помилками, перекручуваннями, замовчуваннями, надзвичайно насичена конкретною інформацією з багатьох аспектів, починаючи з 1967 року — часу прийняття рішення про будівництво атомної електростанції біля залізничної станції Янів Чорнобильського району Київської области.

Та треба підкреслити, що навіть при дуже великому обсязі книги, неможливо висвітлити достатньо всі аспекти проблеми, є питання, що лише зачеплені.

Документи, що увійшли до збірника, розміщені в ньому у хронологічній послідовності. З них 53 — розкривають хід будівництва ЧАЕС, початок її використання, проблеми, що виникли та намагання їх вирішувати. 284 документи — свідчення дій партійних структур та виконавчих органів влади загальнодержавного рівня з 26-го квітня до 31-го грудня 1986 року, а 171 документ останніх дев'яти років — розкривають вміння і невміння, бажання конструктивного підходу до проблем, чи його небажання, — тобто свідчення того які ми є в кращих і не зовсім — проявах української ментальності, в ході намагань вирішити величезну проблему, що постала перед Україною.

На жаль, Інститут історії України НАН знаходиться у фінансовій скруті і не може повністю сплатити видавництву 4,7 млрд. карб. (близько 22,000 дол.), що передбачені кошторисом, а це затримує вихід книги, що була б і корисна, і надзвичайно цікава широкому загалу не лише в Україні, а й в світі. Пошуки фінансової підтримки серед бизнесових структур і урядових кіл принесли покищо лише багато обіцянок. Та ми віримо у праведність нашої справи.

Крім цього великого за обсягом та колом проблем, ми підготували і опублікували невеликим тиражем на друкарських потужностях Інституту історії України, менший за обсягом, збірник документів „Чорнобиль: проблеми здоров'я населення" у двох частинах, у якому намагалися найповніше розкрити одну, але найболючішу, проблему.

Сподіваємося, що наші зусилля будуть не марними і зможуть допомогти людям у світі зрозуміти той біль за майбутнє держави, за дітей і внуків, що носить в собі кожний свідомий громадянин в Україні.

Наталя Барановська
кандидат історичних наук,
старший науковий
співробітник Інституту
історії України Національної
Академії Наук,
відповідальний секретар
редколеґії видань та їх
головний упорядник.

БЕЗКОНЕЧНОЮ ЧЕРГОЮ...

Придивляємося до знімків дітей — жертв атомової катастрофи в Чорнобилі, до їхніх сумних очей, що не мають в собі ні трішки веселости, вишукуємо їх із давніших річників нашого щоденника і їхніх відвідин нашої редакції та думаємо про те, скільки вже їх тут пройшло, а скільки досі залишилося ще в живих... Безконечною чергою проходять ті невинні жертви перед очами: Оксанка Боженко, Ганнуся Сверстюк, Марія Кавасюк, Павлина Таланова, Олесь Тимошенко і сотки тих безіменних, що ми їх бачили в лікарнях Києва, Львова, на світлинах газет і журналів, тих, що переслідували нас і далі ідуть за нами вже десять років. Скільки їх — невинних жертв чорнобильського нещастя вже залишили цей світ, а скільки ще бореться з підступними недугами і чекає своєї черги?

Останні повідомлення Міністерства охорони здоров'я України подають, що зареєстровано вже понад три мільйони людей, що є жертвами чорнобильської катастрофи. Який відсоток поміж тими жертвами становлять діти? Тихо і непомітно для світу падають щораз нові малі жертви невидимої, але підступної радіяції. Падають безконечною чергою.

Діти України, а діти — це майбутнє нації!

В 1991 році Павлина відвідувала нашу редакцію з групою дітей, які приїхали на лікування левкемії. Скільки радости було, коли могла засісти при одній з друкарських машин...
Сьогодні усміхненої Павлинки вже немає між живими.

Микола Савчук

Вінець

На яблуні яблук без ліку,
Хоч до ранку зривай...
Це — Чорнобиль — вінець вінця Божого.
Чим не рай?

У ріках риби кишить аж,
Хоч руками хапай...
Це — Чорнобиль — вінець вінця Божого.
Чим не рай?

Навколо землі багато —
Бери й обробляй...
Це — Чорнобиль — вінець вінця Божого.
Чим не рай?

На вулицях тихо й спокійно,
Хоч скачи, хоч співай...
Це — Чорнобиль — вінець вінця Божого.
Чим не рай?

Гей, політики-паралітики,
З краю в край,
Ми усіх вас ласкаво просимо
У наш рай,
У наш атомний край.

Галина Руденко

ТЯЖКА СПАДЩИНА

26-го квітня 1996 року минає десять років з дня вікопомної чорнобильської трагедії. І тепер, коли пригадую той жахливий квітень 1986 року, випливають у пам'яті насамперед перелякані очі матерів на київській залізниці. З відчаєм втискали вони своїх дітей у вікна вагонів, аби врятувати їм життя. Доступитися до обидвох летовищ, у Борисполі та Жулянах, було неможливо: їх окупувала партноменклятурна верхівка для перевезення власних „дорогоцінних родин".

Свого сина Олежка мені ледве вдалося посадити в якийсь додатковий потяг до Харкова лише 10-го травня о год. 3-ій ночі.

До цього часу не перестаю дивуватись злодійській байдужості керівництва до життя простого люду, особливо в перший тиждень після катастрофи. Скількох жертв і хвороріб можна б уникнути, якби необхідна захисна інформація вчасно доходила до людей! Наприклад, якби було здійснено йодову профілактику захворювання щитовидної залози або вчасну дозиметричну контролю харчів, води, повітря. Хто знає, скільки накопичили радіяції кияни на одязі, на волоссі, на тілі, коли виходили на Першотравневу демонстрацію, або безтурботно занурювались у радіяційні повітряні ванни на схилах Дніпра у ці „святкові" дні. Або 9-го травня на Світовій велогонці, на яку примусово виганяли дивитись учнів професійних училищ вздовж усієї траси.

Мій Олег стільки привіз до дядька Анатолія у Харків радіяції на черевиках та одязі, що дозиметр перейшов межу, і з хлопця все було знято і замінено.

А наших номенклятурників турбувало лише одне — як би від народу сховати правду. На всі інформації, що стосувалися Чорнобиля, було накладено табу. Перше офіційне повідомлення про вибух і пожежу опри-люднено лише 2-го травня о год. 2-ій дня.

І лише через місяць, та й не без міжнародного впливу, зібралося керівництво рятувати київських дітей. Так уже нам поталанило, що діти з моєї школи їхали з метою оздоровлення на Луганщину аж 26-го травня. І не дивлячись на теплу, зворушливу зустріч шахтарів, київські діти вже встигли одержати понаднормову радіяцію, бо часто хворіли і там. Та й місце оздоровлення варто було б обрати краще. Адже мій син так „оздоровився", що пролежав усе те літо в місцевій лікарні, хворіючи на астму. А враховуючи, що цієї ж весни помер наш батько, св. п. Віталій, то це була не краща пора нашого життя.

До речі, подібним „оздоровленням" забезпечувались лише організовані школярі. А доля дітей дошкільного віку нікого не хвилювала, крім їхніх власних батьків. Перед ними стояла проблема: або рятувати дітей, втрачаючи працю, або залишатись, ризикуючи їхнім здоров'ям.

І що ж ми маємо тепер, через 10 років? Маємо загублене покоління. Тепер це дорослі юнаки і дівчата, закохані, молоді подружжя, що вже повинні мати своїх дітей. Мій син Олей вже три роки як одружений з такою ж дівчиною-киянкою, а я все ще не бабуся, з тривогою чекаю онуків.

Пригадую, яка зелена була весна, яким пишноцвітом чарували дерева! Проте навіть доторкатися до квітів або ставати босоніж на траву було небезпечно. А як неприродно було хоронити листя восени, припорошене радіяційним пилом. І яка напрочуд багата на ягоди, гриби, горіхи була та осінь!

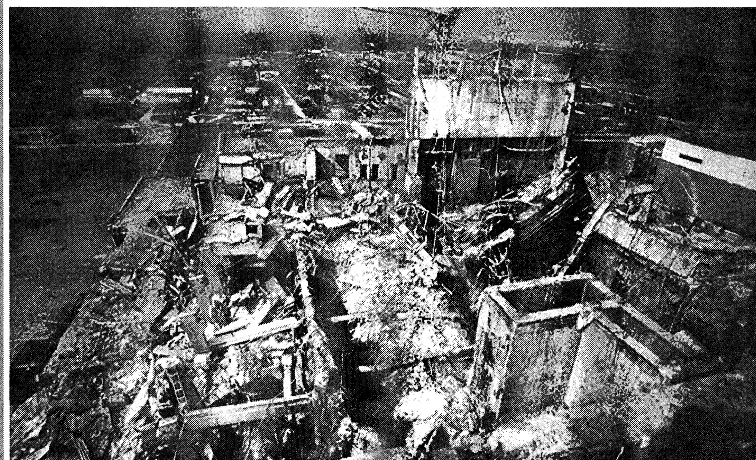
Проте в головах переполоханих стражденних киян лише одна думка: А скільки ж радіяції зібралося за літо на овочах, на дахах, на стінах, на деревах?" А хто міряв, скільки радіоктивного пилу завезли у Київ на колесах авт, автобусів у перші дні евакуації населення із Прип'ятті? Адже санітарні варти, де промивали авта, обладнали пізніше. Та й чи дуже допомагала ця так звана дезактивізація позбутися невидимого, всепроникаючого ворога?

Загальновідомо, скільки загинуло в перші дні катастрофи пожежників, операторів, ліквідаторів. Честь і шана цим самовідданим героям, світла їх пам'ять — у наших серцях.

Але лихо в тому, що трагедія триває всі ці 10 років і буде продовжуватись і даватися взнаки ще довго, для багатьох поколінь. Чи можливо підрахувати, скільки померло за цей час, скільки народилося хворими, скільки не народилося зовсім?

Адже продовжує „дихати" випромінюванням саркофаг, нашвидку заліплений в ті перші місяці після аварії. Ось до чого привело „дострокове" завершення будівництва та ще й на заощаджених матеріялах (як галасливо репортувала спекулятивна совєтська преса в часи будівництва ЧАЕС).

Так, тяжка спадщина нам дісталася. Ось чому я звертаюсь до всіх читачів „Свободи" із своїм життєвим кредо: ми спільними зусиллями повин-ні зупинити Чорнобиль — ядерний, хемічний, духовий, політичний, економічний.

Вибух і пожежа перетворили 4-ий реактор в руїну.

РАДІЯЦІЙНИЙ СЛІД

Після аварії на Чорнобильській АЕС територію України розділено на кілька зон залежно від ступеня їх забрудненості радіоактивними елементами (див. мапа).

На території Київської, Житомирської, Чернігівської, Рівенської, Черкаської, Вінницької, Чернівецької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Тернопільської і Хмельницької областей є райони з підвищеною кількістю радіоактивних речовин у ґрунті. Однак радіяційна обстановка, що склалася на цих територіях, нерівнозначна (ґрунти мають різні коефіцієнти переходу радіоактивних речовин у рослини).

Згідно із законом України „Про правовий режим використання територій, що зазнали радіяційного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" з 27 лютого 1991 року за рівнем радіоактивного забруднення цезієм-134, 137 виділені такі зони:

Зона періодичного радіяційного контролю (низьке забруднення, 0.5-1 кі/км^2). Дозволено збирання грибів, ягід, лікарських рослин, а також заготівлю деревини без обмежень. Полювання, рибальство у природних водоймах і річках дозволяється відповідно до правил, що діють на території України, з обов'язковою перевіркою м'яса і риби на скількість у них радіоактивних речовин. У власних господарствах ніяких обмежень щодо годівлі та утримання сільськогосподарських тварин, птиці не запроваджується.

Церква з 17 ст. в 30 кілометровій зоні.

Зони посиленої радіоактивної контролі (середнє забруднення 1-5 кі/км^2). Дозволено збирання, заготівлю грибів, ягід, лікарських рослин і сіна з обов'язковою попередньою дозиметричною контролею. Заготівля деревини і використання продуктів її перерібки проводиться без обмежень. У власних господарствах рекомендується періодичну вибіркову контролю м'ясних і молочних продуктів, кормів.

Мапа радіяційного забруднення території України.

Зона ґарантованого добровільного відселення (високе забруднення 5-15 кі/км^2). У цій зоні заготівлю грибів, ягід, хвої виробництво хвойно-вітамінного борошна заборонено. Контрольним рівнем допустимого змісту радіоактивних речовин у грибах вважається норматив, який діяв раніше, — 5 x 10^8 кі/кг для свіжих грибів і дикорослих ягід, 3 x 10^7 — для сушених грибів і сухофруктів.

Необхідний особливий режим сільського господарства: обмежене землекористування (скорочення рільництва, зменшення обробки земель), переспеціялізація товарного сільського господарства на насінництво, вирощування технічних культур (льон і інше, розвиток тваринництва, інтенсивне конівництво тощо).

Випас худоби на лісових пасовищах цієї зони провадиться при досягненні трави висоти не менше 10 сантиметрів. При щільності забруднення понад 15 кі/км^2 заготівля деревини допускається тільки в зимовий час і при наявності снігового покриву. Використання деревини як палива, заготівля пневого осмолу і дьогтю заборонені. Заборонено випасати молочну, м'ясну худобу, а заготовляти сіно дозволяється тільки як корм для робочих коней. Використання гною як добрива заборонено.

Зона безумовного (обов'язкового) відселення. Це дуже високе забруднення. Територію плянується перетворити на біосферний заповідник на 50 років (суцільне залісення, злучення звільнених териротій).

Зона відчуження (надзвичайно високе забруднення). Це дослідницький полігон для боротьби із наслідками ядерних катастроф.

Серед виловленої в річках „зони жорстокого контролю" і у верхів'ях Київського водосховища риби — до 15-20 процентів не відповідає вимогам, у Київському водосховищі — це риба великих розмірів, дорослого віку, хижих видів (щука, судак). Уся риба, виловлена в цих водоймах, підлягає обов'язковій радіометричній контролі. Промисловий відлов риби у верхів'ях Київського водосховища заборонено. Тимчасовий допустимий рівень і кількість радіоактивних речовин у рибі 5 x 10 8 кі/кг.

„Зелений світ",
9-10, 1995 р.

Олександер Бураковський

СОЦІЯЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ ВИБУХУ В ЧОРНОБИЛІ

В 1986 році в ніч з п'ятниці, 25-го на суботу 26-го квітня вибухнув четвертий агрегат Чорнобильської АЕС в 120-ти кілометрах на північ від Києва. Перші наслідки цієї катастрофи загально відомі. В цьому році здійснюється 10 років трагедії і увесь цивілізований світ відзначає цю подію. Їй присвячуються конференції, сімпозіуми, зустрічі, спеціяльне засідання в ООН. Десятки різних організацій допомагають жертвам Чорнобиля, особливо дітям, які платять своїм нездоров'ям за „ігри" дорослих. Сотні закладів вивчають медичні аспекти наслідків вибуху. Але не дуже часто даються соціяльно-політичні оцінки трагедії і її наслідків, визначається невипадковість того, що відбулося, що не могло не відбутися рано чи пізно на території СССР. Будь-який порок має бути покараний. Але від цього потерпілим не легше. На жаль, частіше всього страждають безвинні. Безвинні, але й байдужі. Ще древні римляни говорили: „Наслідки справи вчать нерозумних".

Так, система взаємовідношень, породжена збудованою в державі соціяльно-політичною атмосферою, зробила більшість населення безучасними, а тому і „нерозумними". Філософи виробили пріоритетні моделі та показники соціяльної особистости та розставили ці пріоритети в такий спосіб. Перше — це праця на суспільство та породжувані цим процесом емоції та почуття. Друге — громадські відношення. Третє — ідеї та переконання. Совєтська влада обернула ці моделі на 180 ступенів. Комуністична ідея стала домінуючою в суспільстві, вона і збудувала відповідний соціяльно-політичний клімат, громадські взаємовідносини, при яких фактично нікого не цікавили почуття та емоції окремої людини.

Найважливішим критерієм оптимальности будь-якого суспільства є рівень душевного комфорту його громадян. Збудований в СССР до 1986 року соціяльно-політичний модель суспільства не тільки не ставив на перше місце індивідуальну комфортність кожного громадянина, але й вважав такий підхід хибним, оперуючи при цьому безліким поняттям „колектив". Це привело до незворотньої адаптації, нівелювання людських почуттів, як радощів, так і лиха, на заміну яких прийшов середньостатистичний суроґат загального упорядкування.

Вибух в Чорнобилі пробудив від сплячки людей мислячих, в першу чергу інтеліґенцію. Це був рух ще не за незалежність. В ньому не було і натяку на політичні мотиви. Але це були перші паростки протистояння партії комуністів та її політиці. Саме Чорнобиль привів людей до створення „фронтів", рухів, „зелених". Так з'явився „Саюдіс" в Прибалтиці, так з'явився Народний Рух України. Саме Чорнобиль надихнув делеґатів першого парляменту незалежної України одним із перших своїх рішень проголосити Україну без'ядерною зоною. Ця подія потребує деякого уточнення. Сьогодні часто можна чути, що Україна проголосила себе без'ядерною державою лише для того, щоб дорожче продати ядерну зброю, щоб якомога більше витягти мільйонів долярів з західніх країн. Це, на мій погляд, не відповідає дійсності. І ось чому.

Чи знайдуться винні катастрофи 26-го квітня 1986 р.?

Чорнобиль раптово відкрив очі навіть тим комуністам, які до тієї трагедії так чи інакше служили комуністичному молоху, щиро повірили в перебудову, і перші громадські об'єднання „зелених", груп захисту екології, культурологічні клюби, різні неформальні організації, національні товариства ставили за мету перебудову в державі на ідеях комуністів. Гласність, яка виникла після 1985 року, окрилила багатьох українських інтеліґентів, які займали помітне місце в суспільстві. Перші загальнореспубліканські неформальні об'єднання зароджувалися в кабінетах Спілки Письменників України. В програмових документах всіх рухів головною метою було сприяння перебудові. Але коли вибухнув Чорнобиль, всі раптом побачили, що правляча еліта держави була аболютно цинічною. Вони ховали від людей правду про ви-бух, вони турбувалися про своїх дітей, не дбаючи про той „народ", якого, в який вже раз, спровокували, тепер вже на „перебудову".

Виявилося, що надана перебудовою гласність, є тільки гласністю говорити про минуле, але ніяк не про сучасне і майбутнє. Чорнобиль показав, що перебудова є фікцією і нічого фактично в державі не змінилося. Навіть катастрофічний вибух в центрі европейської частини Союзу біля одного з найбільших і найкрасивіших міст Европи, в найбільш населеній частині СССР не змусив лідерів держави бути щирими з своїм народом. Це був грубий удар в обличчя навіть тих, хто ще мав якусь надію на взаємопорядність і не міг собі уявити, що така поведінка мож-

(Закінчення на стор. 5)

Іван Головінський

ВПЛИВ КАТАСТРОФИ ЧОРНОБИЛЯ НА ПСИХОЛОГІЧНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ

Українська спільнота відзначає десяту річницю нуклеарної катастрофи Чорнобиля, наслідки якої з точки зору людської трагедії і знищеного здоров'я починають тепер бути наочними і, на жаль, будуть тривати десятиліттями, так довго, як довго житимуть її наймолодші жертви, себто діти, зачаті чи народжені в 1986 році. Сьогодні вже загальновідомі обсяг катастрофи та наслідки злочинно-кримінальної політики адміністративно-командного центру Москви.

Свідоме рішення Москви промовчувати небезпеку, а навіть виставляти на неї дітей шкільного віку збільшило кількість жертв катастрофи. Як відомо, щойно по полудні 27-го квітня, себто 36 годин після вибуху, було дано розпорядження евакувати місто Прип'ять та інші населені пункти на віддалі 10 кілометрів від нуклеарної станції. Аж 15-го травня почалася евакуація з Києва дітей та вагітних жінок. Однак найбільш каригідним і злочинним було рішення комуністичних партократів Києва вивести на вулиці міста 1-го травня тисячі дітей виставляючи їх на загрозу радіяції. Про саму катастрофу та її наслідки появилося кілька книжок англійською мовою, серед яких широковідомими стали праці Марплеса, Медведєва і Флавіна. Найбільш трагічним наслідком нуклеарної катастрофи є вплив радіокривного проміння на психологічно-інтелектуальний розвиток дітей. Сьогодні вже загальновідомо, що радіяція є етіологічним чинником, який спричинює ушкодження мозку та розумове недорозвинення.

Хлопчик з дитячої лікарні.

Ще в 1956 році американський дослідник Міллер, базуючись на даних із Ґірошіми і Наґасакі, доказав, що найгірші наслідки є в тому випадку, коли вагітна матір є в часі між сьомим і п'ятнадцятим тижнем вагітности. Міллер також вказав, що три чинники впливають на рівень розумового недорозвинення, пов'язаного з радіяцією: інтенсивність радіяції, вік плоду, віддаль матері від центру вибуху. Докладніші інформації про радіяції і розумове недорозвинення подав японський дослідник Ямазакі (1966). Беручи до уваги суґестії Ямазакі, у випадку катастрофи Чорнобиля, котра сталася 26-го квітня 1986 року, найбільше виставлені на розумове недорозвинення діти, які були зачаті в період від 15-го січня до 20-го бе-резня 1986 року. Самозрозуміло, що діти, зачаті скоріше чи пізніше від критичного часу, хоч не будуть глибоко розумово недорозвинені, все ж таки можуть мати розумове недорозвинення в легшому стані. Докладніші інформації про катастрофу Чорнобиля і розумове недорозвинення були надруковані у моїй праці в 1993 р. в журналі „Ментал Ретардейшен", офіційному журналі Американської Асоціяції над дослідами розумового недорозвинення.

У цій статті коротко хочу звернути увагу на заходи Світової організації Здоров'я і Уряду України, щоб дослідити наслідки радіяції у дітей-жертв Чорнобиля. На самому початку слід звернути увагу, що згадані заходи відбувалися в контексті двох політичних реальностей, перед і після розпаду СССР. Перед розпадом Совєтського Союзу Світова Організація Здоров'я розпочала проєкт дослідів ушкодження мозку в стадії вагітности серед дітей, виставлених на радіяцію у висліди Чорнобильської катастрофи. В січні 1991 року група спеціялістів провела засідання з цією метою в місті Обнінську, Росія. Гроші на проведення згаданої конференції дав уряд Японії через Світову організацію Здоров'я. Конференція взяла до уваги, що ушкодження мозку і розумове недорозвинення — це два основні етіологічні чинники у дітей, які є виставлені на радіяцію перед народженням. Вирішено досліджувати розумове недорозвинення, когнітивні порушення, мікроцефалію, епілепсію та інші неврологічні порушення. Із розпадом Совєтського Союзу, восени 1991 року праця комісії була перервана, а фінансові фонди заморожені.

З проголошенням незалежности України і новою політичною дійсністю, директор Світової Організації Здоров'я д-р Гіроші Наказіма підписав у квітні 1992 року документ із міністерствами здоров'я Білорусі, Росії і України, котрий поклав нові основи для дальшої праці проєкту, започаткованого в 1991 році. Авторові цієї статті вдалося нав'язати кореспонденцію з д-ром Приліпком, старшим урядовцем Відділу Охорони Здоров'я при Світовій організації Здоров'я, який є відповідальним за координування праці проєкту „Ушкодження мозку у період вагітности" на території Білорусі, Росії і України. Безпосередній нагляд над дослідницькою працею щодо наслідків чорнобильської катастрофи в Україні має д-р Наяга, науковець Українського Дослідного Центру Радіяційної Медицини. Основний проєкт Світової Організації Здоров'я був доповнений в Лондоні у 1992 році і прийнятий рік пізніше в Женеві організацією Об'єднаних Націй.

Проєкт „Ушкодження мозку у період вагітности" має три основні цілі: ствердити, чи серед дітей, які були виставлені на радіяцію чорнобильської катастрофи є наочний зріст випадків ушкодження мозку; уточнити і описати психологічні наслідки радіяції та прослідити співдію між дитиною, родиною і суспільством у виникненні психологічно-соціяльних проблем, пов'язаних з радіяцією.

Згаданий проєкт розпочато на весні 1993 року. У кінці травня 1995 року в Києві була міжнародна конференція, присвячена наслідкам чорнобильської катастрофи. Хоч конференцію співзпонзорувало Міністерство охорони здоров'я України з Міжнародною Організацією Здоров'я, офіційними мовами конференції були англійська і російська. На жаль, хтось із наших „чиновників" прогаяв нагоду впровадити українську мову на міжнародну конференцію в столиці України. Хочу поділитися з читачами деякими підсумками з доповідей, виголошених на конференції. Приліпко і його група подали дані про дітей, народжених від 26-го квітня 1986 до 25-го лютого 1987 року. Порівняння зроблене поміж двома групами дітей, тими, що жили в забрудненій зоні (558 дітей) та тими, що жили в так званій чистій зоні (759 дітей). Висліди показали, що в радіяційно забрудненій зоні розумове недорозвинення та психічні недуги проявлялися набагато частіше, ніж в „чистій" зоні. Базильчик і Лобач звітували, що серед дітей, виставлених на радіяцію перед народженням і в першому році життя інтелектуальний рівень був набагато нижчий в порівнянні з іншими дітьми. Цікавими були досліди Бондара, Недількo і Польки, котрі порівняли інтелектуальне функціонування дітей Чорнобильської зони з тими, що проживали в Полтавській області. Завважено, що діти з Чорнобильської зони виявляли послаблену концентрацію в навчанні, а також ряд недомагань в таких функціях зк зорова і короткотривала пам'ять та координація рухів рук і очей. Згадані діти скоріше мучилися і ослабали під час навчання.

Деякі з дослідників конференції в Києві звернули увагу на емоційні і чуттєві порушення серед жертв Чорнобиля. Наприклад, Кац і його співробітники звернули увагу на синдром так званої „радіофобії" у дітей між третім і 15-им роком життя. Радіофобія проявляється такими симптомами як нервозність, неможливість сконцентрувати увагу, гайперактивність та нічна енурезія. Арбу-зова і Кукорудза досліджували понад сто дітей і підлітків віком 8 до 16 років, які проживали в Чорнобильській зоні. В більшості серед них можна було завважити нервозну і неспокійну поведінку, а також брак емоційного

(Закінчення на стор. 5)

Чорнобильські сторінки підготувала ред. О. Кузьмович.

Соціяльно-...

(Закінчення зі стор. 4)

лива. Саме це почуття незахищености перед лицем стихії змусило абсолютну більшість української інтелігенції, підкреслюю, незалежно від політичної, соціяльної, чи національної орієнтації, підняти свій голос за без'ядерну Україну. І ніяких думок про „компенсацію" за цю позицію ніхто тоді не мав. Коли горить хата, спочатку виносять дітей.

До катастрофи у Чорнобилі в СССР, та й в усьому світі, дотримувалися так званої „безпорогової концепції радіяційного опромінювання", при якій людські жертви недопустимі ані заради науки, ані в ім'я прогресу економіки, чи політики. Після катастрофи була прийнята „концепція 35 бер продовж 70 років". Це зразу ж поставило під загрозу життя сотень тисяч людей, які опинилися в „зоні", зараженій вибухом. Міністер охорони здоров'я України, виступаючи на телебаченні в ті дні, заспокоював людей такими словами: „... радіяційний фон в Києві навіть менший, ніж був до аварії". А вже в наступні роки це ж саме міністерство було змушене опублікувати катастрофічні дані про невпинне скорочення народжуваности в Україні після 1986 року. І в той же час міністерство охорони здоров'я СССР писало („Правда", 20-го березня 1989 р.): „... серед населення не виявлено захворювань променевою хворобою ні в якій формі...". Спробуй спростувати, якщо населення, що мешкало в зоні катастрофи, не тільки не мало індивідуальних дозиметрів, але їм це було категорично заборонено ними користуватися.

Міністер енергетики і електрифікації СССР видав в червні 1986 року інструкцію, яка забороняла підлеглим надавати дійсну інформацію про Чорнобиль в пресу, радіо та телебачення. А у 1989 році мешканці селища Поліське звернулися з листом до керівництва та трудящих республіки, де писали про різке погіршення здоров'я, особливо дітей, які все частіше народжуються психічно неповноцінними. Це підтвердила і комісія міністерства охорони здоров'я республіки.

16-го листопада 1989 року Рада „Чорнобиль" надіслала телеграму в Москву на ім'я Верховної Ради СССР та з'їзду народних депутатів, в якій були і такі слова: „... за минулий час ніяких зрушень в медичних чи соціяльних аспектах чорнобильської проблеми не сталося. Люди і сьогодні залишаються абсолютно безправними..."

Цікаво проаналізувати метаморфози, які відбувалися з високим керівництвом, рупором якого була в Україні, наприклад, газета „Правда України". Ось що вона писала.

30-го квітня 86 р.: „... на ЧАЕС трапилася аварія ... яка привела к руйнуванню частини будинку реактора та деякого витоку радіяційних речовин ... при аварії загинуло 2 людей ... в цей час радіяційна ситуація на ЧАЕС та прилеглій місцевості стабілізована..."

1-го травня 86 р.: „... за минулу добу ... рівень радіяції в районі знизився..."

2-го травня 86 р.: „... рівень радіяції на території ЧАЕС знизився у 1,5 — 2 рази..."

6-го травня 86 р.: „... радіяційна ситуація на території України та Білорусі стабілізується з тенденцією до покращення ... біля 20,000 різних випадків та неполадок відбулося на американських АЕС з 1979 року ... сьогодні на головній площі Києва — Площі Жовтневої Революції відбудеться святкове відкриття 39-ої велогонки світу..."

8-го травня 86 р.: „Від Ради міністрів СССР ... на території за межами зони, безпосередньо межуючої із станцією, рівень радіяції дещо вище в порівнянні з природним фоном, одначе він не представляє небезпеки для здоров'я людей..."

11-го травня 86 р.: „... проводиться інтенсивне охолодження реактора, що дозволило різко зменшити виділення радіоактивних речовин..."

13-го травня 86 р.: „Від Ради Міністрів СССР ... радіяційна ситуація в Білорусі та на Україні, в тому числі і в Києві, покращується ... ведуться сільсько-господарські роботи ... здійснюються звичайні туристичні маршрути ... в тяжкому стані знаходяться 25 осіб, 6 — померли".

15-го травня 86 р.: „В цьому році здійснюється 40 років з дня виселення мешканців атола Бікіні для проведення іспитів ядерної зброї. Через 40 років Бікіні ще непридогне для життя..."

Не менш цікаво проаналізувати інші джерела інформації, наприклад, позицію міжнародної агенції ядерної енергії (МАГАТЕ), для якої честь мундира — в самому існуванні АЕС в світі. Для них це виявилося важливішим, ніж дійсні наслідки аварії в Чорнобилі. Тим більше, що головна проблема була не в технічному невдосконаленні станції, а в тій соціяльно-політичній та економічній структурі взаємовідносин, при яких вона експлуатувалася. Директор МАГАТЕ писав в ті дні („Правда", 24-го квітня 87 р.): „... Сьогодні світ зіткнувся з трьома найсерйознішими проблемами. Екологічною. Загрозою ядерної війни. Розвитком та перенесенням „Третього світу". Ядерна енергетика найбільш безпечна..."

В збудованій в СССР соціяльно-політичній та громадській системі взаємовідносин була відсутня обопільна мотивація поміж тими, хто „замовляв музику", та тими, хто був змушений її виконувати. Саме це, породило чорнобильську катастрофу та наступний, кінець-кінцем, розпад Союзу. І не в перебудові справа. І не в „путчі" ГКЧП. Все це лише кроки більш або менш радикальні. Але першим кроком до розпаду імперії СССР була чорнобильська катастрофа. Була і залишається. Бо наслідки її будуть переслідувати людей ще багато десятиріч.

За явно зниженими, на мій погляд, даними Світової організації охорони здоров'я, чорнобильська радіяція вплинула на приблизно 5 млн. людей. За прогнозами різних експертів на території України, Білорусі та Росії, які найбільше постраждали від вибуху, сьогодні проживає від 150,000 до 1.5 млн. серйозно хворих людей. Але не менш серйозним наслідком цієї катастрофи є вибух демографічний, психологічний, моральний. Зріст недовір'я та відчуження поміж людьми, різкий сплеск хвилі еміграції (і не тільки за національними, політичними, чи економічними мотивами) також результати цієї катастрофи.

Про Чорнобиль сьогодні пишуть книги, статті, ставлять фільми. Одна з таких книг належить відомому американському вченому Джонові Гофманові, це — „Чорнобильська аварія: радіяційні наслідки для сьогоднішнього та наступних поколінь". В ній автор наводить науково обгрунтовані дуже тривожні цифри щодо здоров'я людей. На мою думку, дослідження соціяльно-політичних аспектів і наслідків цієї катастрофи ще перед нами.

Вплив...

(Закінчення зі стор. 4)

дозрівання, якого можна було сподіватися від юнацького віку.

Хоч багато треба ще зробити в ділянці допомоги дітям і підліткам з Чорнобильської зони, треба все ж таки підкреслити, що Уряд України, а особливо Міністерство освіти, за минулі два роки зробили ряд заходів в напрямі регабілітації. Згідно з інформацією, яку подав Яковенко (1993) в Інформаційному Бюлетені Академії Педагогічних Наук, Кабінет Міністрів України призначив фонди на програму „Діти Чорнобиля", метою якої є розв'язати складні медичні, легальні та суспільно-психологічні проблеми, спричинені радіяцією. В контексті цієї програми Академія Педагогічних Наук накреслила ряд заходів, серед яких головними є:

Зібрати матеріяли про навчальний рівень, виховання та умови психосуспільного співжиття.

Опрацювати ряд психологічних і освітніх рекомендацій для батьків, вихователів, учителів та медичних працівників у напрямі забезпечення здорового емоційно-чуттєвого росту і розвитку дітей.

Створити регіональні центри психологічної і методологічної допомоги для дітей і підлітків, жертв Чорнобиля.

Вишколювати і перевишколювати учителів, шкільних психологів та інших працівників, щоб вони могли подавати найкращу допомогу дітям і підліткам.

Згідно з інформацією, яку подав Яковенко, вже в 1993 році було створено 18 груп, у склад яких увійшли члени інститутів, а також науковці з Одеси, Ніжина і Житомира. 6,200 дітей і юнаків віком від 5 до 17 років пройшли потрібні дослідження. Серед них завважено нервозність, неспокій, депресію, агресивність та інші прояви порушень у поведінці.

Катастрофа Чорнобиля була трагедією, вплив якої на життя, здоров'я та майбутній розвиток дітей тяжко повністю зрозуміти і проаналізувати. В той час, коли Уряд України і українська діяспора намагаються зробити все можливе, щоб допомогти жертвам катастрофи, допомога міжнародної громадськости і чинників не є повністю задовільною.

Самозрозуміло, що медичні, регабілітаційні та освітньо-виховні заходи мусять бути зміцнені і поширені. В намаганні допомогти жертвам Чорнобиля не слід забувати про ширший контекст цієї трагедії. Відповідальною за трагедію без сумніву є Москва, її імперіялістична політика та командно-адміністративна структура.

ПОДІЇ

ЗБОРИ КЛЮБУ СЕНЬЙОРІВ Т-ВА „САМОПОМІЧ"

Ню Йорк. — Клюб сеньйорів при місцевому Товаристві „Самопоміч" влаштовує Річні загальні збори, які відбудуться у неділю, 5-го травня, в домівці Товариства, 98 Друга аве. Початок о год. 1:30 дня.

ВІДЗНАЧЕННЯ 10-РІЧЧЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ У НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Комітет „Чорнобиль Виклик '96" єднає світове суспільство для відзначення 10-ліття чорнобильської трагедії. Із цієї нагоди у Ню Йорку відбудуться такі імпрези: у п'ятницю, 26-го квітня, о год. 6:30 вечора відбудеться Служба Божа за жертви катастрофи у катедрі св. Патрика, П'ята аве. і 49-та вул. У п'ятницю, 26-го квітня, в Українському Інституті Америки, 2 схід 79-та вул., о 8:30 год. вечора відкриється виставка фотографій та відеострічок, яка діятиме також 27-28-го квітня від год. 11-ої ранку до 5-ої вечора. Одночасно комітет проводить збірку грошей на допомогу жертвам чорнобильської трагедії.

„ПАТРІЯРХАЛЬНЕ СВЯЧЕНЕ" У НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Місцевий Відділ Українського Патріярхального Товариства влаштовує імпрезу „Патріярхального свяченого" з мистецькою програмою у неділю, 5-го травня, у залі УНДому, 140 Друга аве. в Ню Йорку. Початок о год. 2-ій після полудня. Свячене слово — ред. М. Галів. Вступ — 12 дол. Столи можна замовляти на вісім осіб, висилаючи замовлення до The Ukrainian Patriarchal Society, P. O. Box 285 Cooper Station, New York, N. Y. 10276.

Св. п. Б. Станько (Кірик)

Ділимося сумною вісткою з рідними, знайомими та приятелями, що з волі Всевишнього 2-го січня ц. р. відійшов у вічність Богдан Станько (Кірик).

Покійний народився 24-го вересня 1922 року в місті Яворів в родині Григорія і Катерини. Вже в молодих літах вступив до юнацтва ОУН. Під час Другої світової війни, як карний член ОУН, включається в ряди УПА, щоб стати в обороні своєї Батьківщини. Брав участь в боях до 1949 року і в цьому році дістається до Західної Европи, а в 1950 році до Америки. Прибувши до Америки, не тільки що сам тяжко працює, але багато людей знаходять працю на його фармі. Мав добрі пляни та на перешкоді стали економічні обставини.

Виростав в атмосфері українського патріотизму. Був членом багатьох організацій. Щедро жертвував на різні українські культурні і наукові цілі. Одна з таких більших пожертв це 4,000 дол. на видання книжки „Шляхом Легенди".

На Панахиді у похоронному заведенні Белгеннесі попрощав покійного нижче підписаний. В похоронних обрядах взяли офіційну участь з прапором і асистою члени ОУН—УПА з Філядельфії.

Над могилою прощальне слово виголосив Михайло Ковальчин. Похорон відбувся 5-го січня 1996 року з церкви свв. Петра і Павла Сісел-Вілліямстави, Н. Дж., на місцевий цвинтар. Покійний залишив у смутку дружину Олену, дві сестри в Польщі і в Україні та тут сестрінку Ліду Гевко з чоловіком Богданом. Після похорону відбулась тризна в парафіяльній залі, що її приготовила дружина з сестрінкою, а допомагали членкині Апостольства Молитви.

Олександер Кобаса

Л. Кучма...

(Закінчення зі стор. 1)

і дієздатности Організації безпеки і співробітництва в Европі (ОБСЕ), вважаючи її унікальним інструментом превентивної дипломатії, врегулювання кризових ситуацій, подолання їх наслідків". Отож в питаннях обсягів автономії Криму вона співпрацює з ОБСЕ також. Це є виявом щирости з боку керівництва України і прагненням запобігти сепаратизмові. Л. Кучма відкинув як „безпідставні і безвідповідальні" скарги до світових організацій, в тому до Ради Европи про начебто „відсутність у Криму будь-яких прав автономії". Порівняно з автономними утвореннями в інших країнах світу, Крим має багато більше прав і навряд чи Европа зацікавлена, щоб „кримський сепаратизм заклав прецедент для поширення своїх аналогів в інших країнах Европи, де є автономні утворення".

Щодо співпраці України з НАТО, Президент Л. Кучма зазначив: „Україна надає особливого значення розвиткові та поглибленню відносин з Північноатлантичним оборонним союзом і відомою европейською структурою безпеки — Західньоевропейським союзом". Зважаючи на ситуацію в сьогоднішній Европі, Україна шукає свого шляху до НАТО, вона не проти ідеї поширення НАТО, але уявляє цей процес еволюційним і відкритим, тобто таким, який „не створював би ситуацію протистояння". Майбутнє НАТО Україна бачить у поступовій трансформації „від суто оборонного союзу до евроатлантичної структури безпеки всіх европейських країн".

На думку Л. Кучми, на нинішньому етапі варто повернутися до ідеї створення в центральносхідній Европі політично-економічного об'єднання держав, які мали б за мету інтеграцію до европейських структур. Президент України наголосив, що створення в цьому регіоні вільної від ядерної зброї зони мало б серйозний стабілізуючий вплив на розвиток европейського процесу в усіх його вимірах, включаючи воєнно-політичний, про який була мова на конференції у Москві керівників держав „великої сімки". „Моделюючи систему европейської системи майбутнього, ми повинні брати до уваги інтереси позабльокових невтральних держав, таких, як Україна", — сказав Л. Кучма. На його думку, система континентальної безпеки приречена на невдачу, якщо невтральна країна потрапляє в „буферну зону". Тому потрібний ефективний механізм, який гарантував би надійну безпеку також і для позабльокових держав. Роля і місце України в Европі заслуговують, щоб її інтереси були враховані якомога повніше, наголосив Л. Кучма.

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

СЕКРЕТАР ДЕРЖАВНОГО департаменту ЗСА Воррен Кристофер, з тим і ЗСА, у своїх намаганнях припинити взаємне бомбардування між Ізраїлем і проіранською групою мусульманських фундаменталістів „Гезболла" в Ливані, де Сирія є справжньою владою, зазнали від президента Сирії Гафеза аль Ассада зневажливого трактування. Коли на домовлену з ним зустріч в Дамаску, столиці сирії, у вівторок, 23-го квітня, приїхав В. Кристофер то його повідомлено, що зустріч анульовано, а за причину подано 20-хвилинне спізнення американської делегації. Це вже не перший раз Сирія в цей спосіб трактує ЗСА та їх представників.

Ділимося сумною вісткою, що 22-го березня 1996 року, відійшла у вічність наша найдорожча ДРУЖИНА і МАМА

бл. п.

ДІЯНА з ГУРІВ КАРАТНИЦЬКА

У глибокому смутку:
муж — д-р ЗЕНОН
син — д-р АДРІЯН
брат — д-р ЗЕНОН ГУРА з родиною
кузинки — ЛІДА ГЛАДКА з родиною
— ІРЕНА ДУБАС з родиною
— МАРІЙКА ІВАШКО з родиною
стриянка — ЛІДА ГУРА зі синами МИРОНОМ і ЛЕВКОМ з родинами
кузини — ЮРІЙ ГУРА з родиною
— ЮРІЙ ГУРА з Чикаго
та родини:
— КАРАТНИЦЬКИХ
— КРУШЕЛЬНИЦЬКИХ
— ФОСТЯКІВ
— ДАНИЛЮКІВ
— РАКОВСЬКИХ
і дальші родини в ЗСА й Україні.

ПОХОРОННІ відправи відбулися у церкві св. Володимира у Гемпстеді, а опісля на український православний цвинтар св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Ділимося сумною і болючою вісткою з рідними і знайомими, що в середу 24-го квітня 1996 р. на Фльориді несподівано відійшов у вічність наш найдорожчий ЧОЛОВІК, БАТЬКО, БРАТ і ШВАҐЕР

бл. п.

БОРИС ЛЯЩУК

народжений 1-го серпня 1922 р. в Україні.

Залишені в глибокому смутку:
дружина — ЛЮБА
дочки — МАРТА РОМЕО з чоловіком БИЛОМ і дітьми СТЕПАНЧИКОМ і АНДРІЙКОМ
— СОНЯ ГУРАЛЕЧКО
син — ОРЕСТ ГУРАЛЕЧКО з дружиною ДЕБІ
сестра — ВІРА КУБАЙ з родиною в Україні
брат — ОРЕСТ ЛЯЩУК з родиною в Україні
швагри — ЮЛІЯН ГЕЛЬБІҐ з родиною
— ОМЕЛЯН ГЕЛЬБІҐ з родиною
шваґерка — ЄЛИСАВЕТА НАПОЛЕОН з родиною
родини — ЛЯЩУКІВ
— САКАЛЮКІВ
— ЧМОЛІВ

ПОХОРОН відбудеться в Баффало, Н.Й. на цвинтарі св. Матея.

Ділимося сумною вісткою з родиною, приятелями і знайомими, що 23-го квітня 1996 р. по довгій і тяжкій недузі упокоїлася в Бозі на 52-му році життя наша найдорожча і незабутня ДОНЯ, ДРУЖИНА, МАМА І ТЕТА

бл. п.

УЛЯНА КРИЖАНІВСЬКА з дому КОВАЛЬСЬКА

ПАНАХИДА відбулася у четвер 25-го квітня 1996 р. о год. 7-ій веч. у похоронному заведенні Humiston Funeral Home. Main St. Kerhonkson, N.Y.

ПОХОРОН у п'ятницю 26-го квітня 1996 р. о год. 10-ій ранку в українській католицькій церкві Пресвятої Трійці в Kerhonkson, N.Y.

У глибокому смутку залишилися:
мама — ЗЕНОВІЯ КОВАЛЬСЬКА
муж — БОГДАН
доні — МОТРЯ
— РОМА з мужем ТИМОМ
вуйко — д-р ТЕОДОЗІЙ САМОТУЛКА з родиною
теща — МАРІЯ КРИЖАНІВСЬКА
швагер — д-р ЮРІЙ КРИЖАНІВСЬКИЙ з дружиною ХРИСТЕЮ та донями ЛЯРИСОЮ
— ЛІДОЮ і
— АЛЕКСАНДРОЮ
ближча і дальша родина в ЗСА, Канаді й Україні.

Замість квітів на свіжу могилу просимо складати пожертви на Фонд Дітей Чорнобиля, або на Український Музей в Ню Йорку.

Просимо про молитви за душу покійної.

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу
АЛЛЕНТАВН, Па.
повідомляє, що
РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
— відбудуться —
в суботу, 4-го травня 1996 р. о год. 2-ій по пол.
в залі Української Католицької Церкви
1826 Kenmore Avenue, Bethlehem, Pa.

У загальних зборах зобов'язані взяти участь, з рішаючим правом голосу: Члени Управи Окружного Комітету, Конвенційні Делеґати, та по два делеґати наступних Відділів:

44, 47, 48, 137, 143, 147, 288, 318, 369,438

Гостей, Членів Українського Народного Союзу радо вітаємо.

У нарадах візьмуть участь:
Олександер Ю. Благітка, касир УНС
Анна Гарас, почесний член Головного Уряду УНС

За Управу Округи:
Анна Гарас, голова
Катерина Сержант, секретар **Марія Колодруб**, касир

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу
ПІТТСБУРҐ, ПА.
повідомляє, що
РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
— відбудуться —
в суботу 4-го травня 1996 р. о год. 2:30 по пол.
в залі УКЦ св. Івана Хрестителя
109 South 7th Street, South Side,
Pittsburgh, Pa. 15203

У загальних зборах зобов'язані взяти участь з рішаючим правом голосу: Члени Управи Окружного Комітету, Конвенційні Делегати та по два делегати наступних Відділів:

24, 53, 56, 63, 96, 109, 113, 120, 126, 132, 161, 264, 296, 338, 481

Гостей, Членів Українського Народного Союзу радо вітаємо.

У нарадах візьмуть участь:
Марта Лиско, секретар УНС
Микола Дяківський, радний УНС

За Управу Округи:
Іван Головатий, голова
Микола Дяківський, заступник голови
Рон Манзі, секретар
Ілля Матіяш, касир

ГРОМАДСЬКІ ІМПРЕЗИ
Редакційні вістки про громадські імпрези будуть поміщені у „Свободі" **тільки після появи платних оголошень** у щоденнику або „Українському Тижневику".
Редакція „Свободи"

ДО ВСІХ ЧЛЕНІВ УНСоюзу
Пригадуємо, що вкладки за забезпеченеві грамоти є платні на 1-ий день місяця, а не при кінці.
Просимо своєю точною вплатою допомогти секретареві вашого Відділу на час розчислитися за збірку вкладок до Головної Канцелярії.
Головна Канцелярія УНСоюзу

Справа...

(Закінчення зі стор. 2)

Дуже часто громадяни шукають такої нагоди, щоби їх зазначено як жертводавців великих справ. Новий Український Музей в Ню Йорку дає їм цю нагоду-привілей, щоби в цій найбільшій кампанії утривалити себе, свою родину, чи дорогу нам померлу особу.

Мрія Управи і Приятелів Українського Музею мати свою хату-приміщення починає здійснюватися. Перший крок в цьому напрямі зроблено: анґажовано відомого архітекта Юрія Савицького, який виготовляє пляни. Будова починається в першій половині цього року, а коли закінчиться, буде залежати у великій мірі від нас, від успіху тисячної збірки.

Який це був би моральний успіх, коли б за два роки в п'яту чи шосту річницю відновлення української держави принесли в дарунку палату-Музей для збереження надбань її прадавньої культури.

Всі пожертви є звільнені від податку.

Загинув...

(Закінчення зі стор. 1)

чеченець рішуче відмовився виконати цей наказ. Поважаючи прагнення естонців до свободи, він волів вибрати резиґнацію, сказавши: „Найвищий чин для мене — бути рядовим чеченцем".

В серпні 1991 року, під час московського прокомуністичного перевороту, генерал Дж. Дудаєв став на бік ройського президента Боріса Єльцина. Невдовзі домігся проведення вільних виборів у Чечні і, ставши президентом, проголосив свою республіку незалежною. Як відомо, Росія вже другий рік грубою військовою силою, знищенням чеченських міст і сіл намагається втримати Чечню у своєму складі.

Вища Військова рада Чечні призначила на пост президента Зелімгана Яндарбієва. Його головним завданням буде зберегти єдність народу у боротьбі проти імперського реваншизму Москви.